

SUOMEN KIELEN TAIDON MERKITYS AKATEEMISTEN SUOMENOPPIJOIDEN KOKEMANA

Turun yliopiston kansainvälisille opiskelijoille ja henkilöstölle keväällä 2023 teettämämme kyselyn pohjalta olemme tarkastelleet suomen kielen taidon merkitystä monikielisen yliopistoyhteisön kontekstissa. Tarkastelussa kiinnitämme huomiota henkilökohtaisiin suhteisiin, yliopiston ryhmiin ja yliopistoon organisaationa sekä yhteiskuntaan laajemmin.

MIKAEL VARJO

Suomen kielen yliopisto-opettaja | Turun yliopisto

HANNA JOKELA

Suomen kielen yliopistonlehtori | Turun yliopisto

Kuva: AdobeStock.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

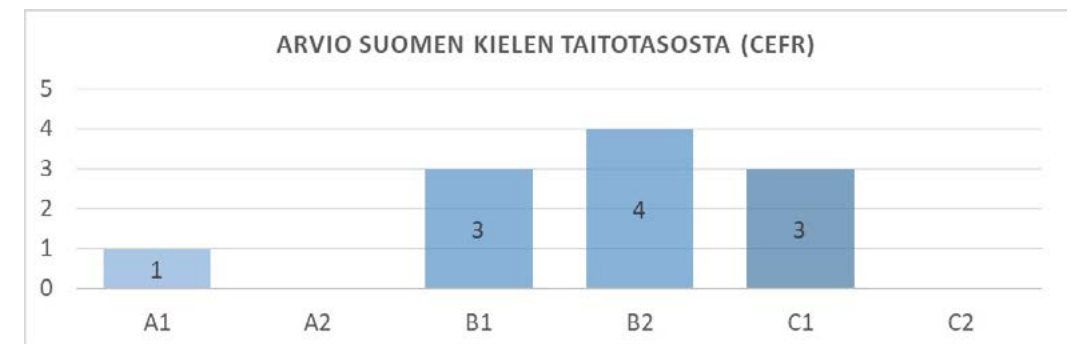
Artikkelissa tarkastelemme suomen kielen taidon merkitystä monikielisen yliopistoyhteisön kontekstissa. Tarkastelumme pohjana käytämme kyselyä, jonka teetimme Turun yliopiston kansainvälisille opiskelijoille ja henkilöstölle keväällä 2023. Suomen kielen osaaminen on kyselyyn vastanneiden mielestä yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta hyvin tai erittäin tärkeää. Kielitaito vaikuttaa yksilön vuorovaikutussuhteisiin ja toiminta- ja osallistumismahdollisuuksiin erilaisissa yhteisöissä. Tarkastelemme suomen kielen taidon merkitystä mikro-, meso- ja makrotasolla. Tarkastelussa kiinnitämme huomiota henkilökohtaisiin suhteisiin, yliopiston ryhmiin ja yliopistoon organisaationa sekä yhteiskuntaan laajemmin. Akateemisessa yhteisössä on tyypillistä liikkuvuus ja tilapäisyys, ja monet kokevat elämän Suomessa sujuvan ilman suomen kielen taitoa etenkin silloin, jos varmuutta Suomessa pysyvästi oleskelusta ei ole. Kieli nähdään kuitenkin olennaisena kiinnittymisen ja kotoutumisen elementtinä, ja useissa vastauksissa korostuu kielen merkitys kulttuurin sekä yhteiskunnan syvällisemmässä ymmärryksessä.

Yliopistoyhteisön monikielisyyttä

Yliopistoyhteisöjä määrittävät erityisesti liikkuvuus, vaihtuvuus ja määräaikaisuus. Turun yliopisto ei

ole poikkeus. Kalenterivuoden 2022 aikana Turun yliopistossa oli kirjoilla 2653 ulkomaista opiskelijaa, joista noin puolet oli tutkinto-opiskelijoita tai väitöskirjatutkijoita, puolet vaihto- ja erillisopiskelijoita. Vuonna 2023 (nk. 20.9.-tilanne eli virallisen opiskelijamäärän tilastointiajankohdan mukainen tilanne, ks. TY 2023) ulkomaisten opiskelijoiden osuus oli 9,1 % Turun yliopiston kokonaisopiskelijamäärästä. Kansainvälisen henkilökunnan osuus kalenterivuonna 2022 oli 13,3 % koko henkilökunnasta, tutkimushenkilökunnasta lähes kolmasosa oli kansainvälistä henkilökuntaa. (Turun yliopiston toimintakertomus 2022.) Turun yliopisto edustaa toisaalta kansainvälistä ja monikielistä tiedeyhteisöä, toisaalta sen tehtävänä on ylläpitää ja kehittää suomen kielen elinvoimaisuutta tieteen kielenä. Kieliohjelman (2023) mukaan kaikilla yliopistolaisilla tulisi olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallisuuteen ja yliopiston täysivaltaisena jäsenenä toimimiseen. Kieliohjelma kiinnittää huomiota myös siihen, että kansainvälisille opiskelijoille tarjottava suomen kielen opetus edistää heidän mahdollisuuksiaan työllistyä ja integroitua.

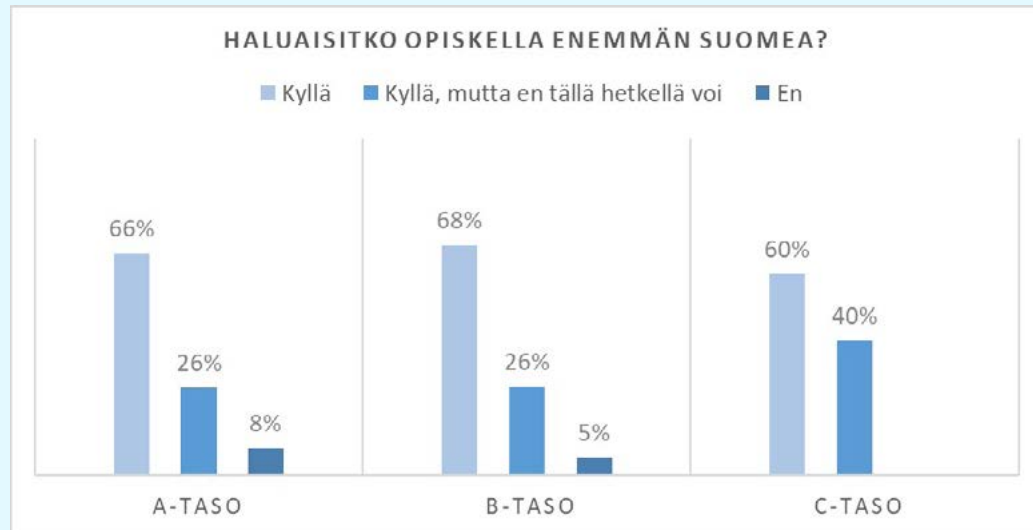
Kirjoituksessamme tarkastelemme suomen kielen taidon merkitystä yliopistoyhteisössä mikro-, meso- ja makrotasolla. Tarkastelumme pohjana käytämme kyselyä, jonka teetimme yliopiston äidinkielenään muuta kuin kotimaista kieltä

Kuvaaja 1a. Suomenkielisen kyselylomakkeen täyttäneiden arvio omasta suomen kielen taitotasosta.

Kuvaaja 1b. Englanninkielisen kyselylomakkeen täyttäneiden arvio omasta suomen kielen taitotasosta.

Kuvaaja 2. Vastaajien halukkuus opiskella enemmän suomea kielitaitotason mukaan.

puhuville opiskelijoille ja henkilökunnan jäsenille keväällä 2023. Keskityimme erityisesti kyselyssä esitettyyn kysymykseen siitä, miksi suomen kielen osaaminen on tai ei ole vastaajien mielestä tärkeää. Analysoimme avovastauksia¹ sisällönanalyttisesti tarkoituksenamme keskittyä vastauksissa taajaan esiintyviin ryhmiin, yhteisöihin ja vuorovaikutussuhteisiin. Mikrotasoon kuuluvat yksilöiden henkilökohtaiset tarpeet ja läheiset ihmissuhteet, mesotasoon formaalit ja ei-formaalit ryhmät sekä yhteisöt yliopistossa ja sen ulkopuolella ja makrotasoon puolestaan kokonaisvaltaisempi yhteiskunnallinen kiinnittyminen, mutta myös yliopiston organisaatio tiedekuntineen, laitoksineen ja yksiköineen.

Kyselymme vastasi 78 yliopistolaista. Suomeksi vastanneita oli 11, englanniksi vastanneita 67. Kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Suomenkieliseen kyselyyn vastanneet olivat kyselyhetkellä asuneet Suomessa keskimäärin 8,6 vuotta (mediaani 6 vuotta) ja opiskelleet suomea keskimäärin 3,6 vuotta (mediaani 3 vuotta), jälkimmäisen ryhmän vastaajat puolestaan olivat asuneet Suomessa keskimäärin 4 vuotta (mediaani 2 vuotta) ja opiskelleet suomea keskimäärin 1,9 vuotta (mediaani 1 vuotta). Kuvaajat 1a ja 1b esittelevät vastaajien sijoittumisen eri taitotasolle eurooppalaisen viitekehysten (CEFR) mukaan. Kyseessä on vastaajien oma arvio (itse antamansa vastaus) kielitaitonsa tasosta.

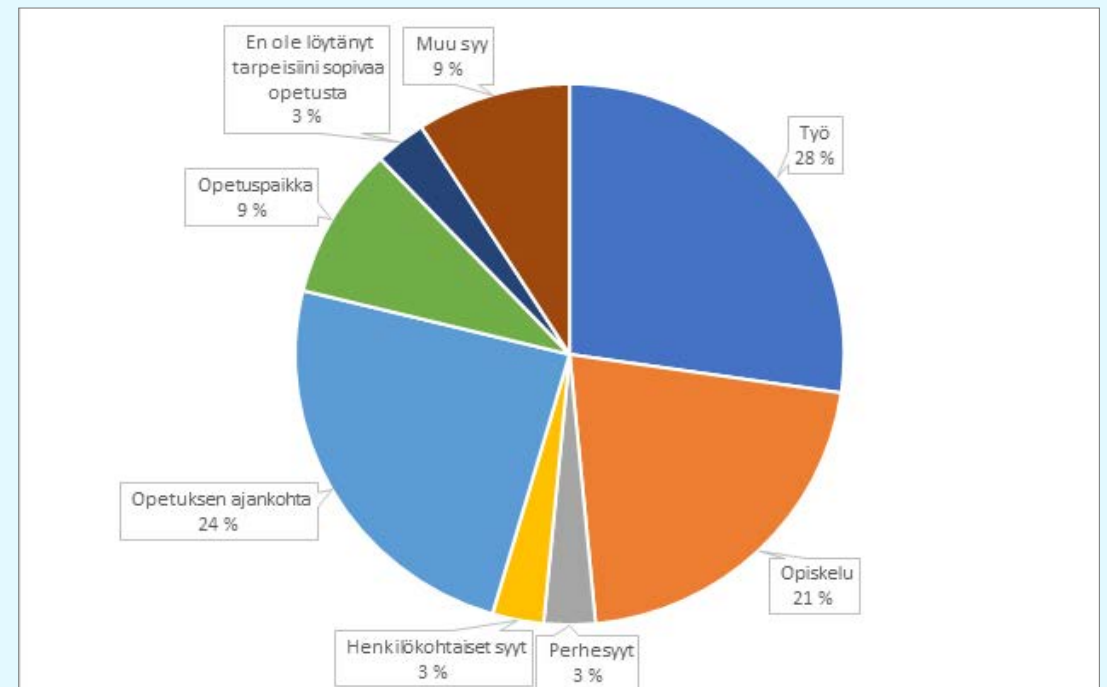
Vastaajien arviot kielitaidostaan vastaavat hyvin yleisiä tavoitteita, joiden mukaan kielenoppija on vuoden opiskelun jälkeen noin tasolla A1.2–A2.1 eli noin peruskielitaidon alkuvaiheessa ja kahden

vuoden jälkeen noin tasolla A2.2–B1.1 eli saavuttamassa tai saavuttanut toimivan peruskielitaidon (esim. Lehtimaja 2017). Vastaajat haluavat jatkaa suomen opintojaan ja opiskella enemmän suomea lähes poikkeuksetta kaikilla taitotasolla, kuten kuvaajasta 2 näkyy.

Kielitaitonsa kokee riittämättömäksi noin 90 % vastaajista A-tasolla, 80 % B-tasolla ja 40 % C-tasolla, kun taas suomen kielen osaaminen on vastanneiden mielestä yhteiskunnassa pärjäämisen kannalta hyvin tai erittäin tärkeää (asteikolla 0–5 suomenkielisen lomakkeen täyttäneillä keskiarvo 4,9, mediaani 5, englanninkielisen lomakkeen täyttäneillä keskiarvo 3,9, mediaani 4). Kaikilla taitotasolla yli 90 % vastaajista haluaisikin opiskella enemmän suomea, ylimmällä eli edistyneen kielenoppijan taitotasolla peräti 100 %. Samalla kielenopiskelun esteiden suhteellinen osuus nousee B-tasolta C-tasolle siirtyessä. Kuvaaja 3 havainnollistaa kielenopiskelun suurimpia esteitä, jollaisina vastaajat kokevat erityisesti työ- ja opiskeluaikataulun.

Akateemisen kielenoppijan ihmissuhteet, yhteisöt ja osallisuus

Tarkastelumme lähtökohtana toimii ajatus yksilöiden vuorovaikutussuhteiden laadusta yliopistoyhteisössä. Yksilön hyvinvointiin liittyy keskeisesti se, että hän pystyy yhteiskunnassa tavoittelemaan ja saavuttamaan arvostamia asioita. Toimintamahdollisuuksia (esim. Sen 1993) tukevat sosiaaliset suhteet, kuten perhe ja ystävyysuhteet, mielekäs työ, harrastukset ja osallisuus erilaisissa yhteisöissä (esim. Hiilamo & Saari 2010). Kielenoppijan kan-

Kuvaaja 3. Syyt, jotka estävät suomen kielen opiskelun.

nalta näitä mahdollisuuksia ja suhteita määrittävät kuitenkin usein kielelliset resurssit (esim. Nikulin 2019, 196).

Ihmisten välisiä siteitä voidaan luokitella esimerkiksi käytetyn ajan, emotionaalisen intensiteetin, läheisyyden ja vastavuoroisuuden kautta. Vahvoja siteitä ovat sellaiset, joissa edellä mainittujen osuus on suuri, kun taas heikkojen intensiteetti on vahvoja pienempi. Toisaalta vahvojen siteiden kautta voi muodostua heikkoja siteitä. (Granovetter 1973.) Vahvat siteet siis saattavat mahdollistaa pääsyn hyvin monenlaisiin resursseihin heikkojen siteiden kautta. Tämä tiedostetaan myös maahanmuuttoon liittyvässä tutkimuksessa: erilaiset vuorovaikutussuhteet ovat tärkeä tekijä uuteen maahan ja elämäntilanteeseen sopeutumisessa ja niistä on mahdollista saada apua monenlaisiin asioihin virastoissa asioimisesta työpaikan saamiseen (kokoavasti Kokkonen 2010, 17–18).

Kielenoppimisen näkökulmasta vahvat siteet voivat olla perhesiteitä, ystävyysuhteita tai vaikka pa siteitä opiskelukavereihin tai kollegoihin, mikäli nämä suhteet ovat riittävän säännöllisiä, läheisiä ja vastavuoroisia. Ne voivat itsessään tarjota jäsenyyden erilaisiin yhteisöihin, osallisuuden tunnetta ja lisäksi turvallisen kielenkäyttöympäristön. Uuteen maahan muuttaneella tällaiset siteet toimivat myös korosteisesti heikkojen pohjana, sillä ne

tarjoavat parhaimmillaan myös sellaisia kielellisiä ja kulttuurisia resursseja, jotka helpottavat sosiaalustumista muihin ryhmiin (myös Intke-Hernandez 2020). Akateemisen kytkeytyvä maahan muuttaneen tapauksessa kielitaito kytkeytyy vahvasti myös sosiaaliseen ja institutionaaliseen rooliin ja niiden kielelliseen tuottamiseen, ja kokemus riittämättömästä kielitaidosta voi siten vaikuttaa henkilön hyvinvointiin (Nikulin 2019, 176–177).

Mikrotaso ja suomen kielen taidon merkitys ystävyysuhteiden syventämisessä

Mikrotasolla toimintamahdollisuudet painottuvat vastaajien lähipiiriin ja erilaisiin arkisiin asiointitilanteisiin. Vastauksissa nousevat esiin erityisesti ystävät (tai näiden puute), kun taas perheyhteyksistä puhutaan hyvin vähän. Ystävyysuhteiden yhteydessä korostuvat myös henkinen hyvinvointi ja toisaalta niiden mahdollistama laajempi osallisuus eri yhteisöihin ja yhteiskuntaan Granovetterin (1973) heikkojen siteiden tavoin.

My boyfriend is a Fin and his friends and family usually only talk in Finnish. And I don't want to be an outlier in such situation or forcing people speak English to me.

1 Avovastauksien kieliasuun ei ole tehty muutoksia.

Even though almost everyone speaks English here I'm still very difficult to integrate and society and make friends without knowing Finnish.

Also for finding friends and communication, the Finnish language is needed.

Suomen kielen taito ei vastauksissa juuri kytkeydy vahvoihin siteisiin, vaan pikemmin kieli-taidon puute estää vastaajien mielestä riittävän monipuolisten heikkojen siteiden muodostumisen. Esimerkiksi suhteet kollegoihin jäävät ilman suomen kielen taitoa helposti pinnallisiksi, toisin sanoen vastaajat kokevat kielitaidon puutteen jos-sain määrin rajoittavan työpaikan verkostojen laajenemista työn ulkopuolelle.

You can barely make true friendship with your workmates.

I find it fun to learn and wanna communicate with my colleagues and friends.

Also, it is natural that in a group of local friends they speak in their mother language so sometimes it is kinda uncomfortable to be the one person that switches the language.

It would certainly be easier to make friends and navigate through life if I had better skills in this language.

Vastauksissa nousevat esiin myös lähisuhteiden synnyttämät kiinnittymisen sekä kuulumisen tarpeet ja tunteet, jotka myös vahvistavat yhteyttä laajemmin yhteiskuntaan ja ovat oleellisia yksilön hyvinvoinnin ja täten myös toimintakyvyn kannalta. Läheiset vuorovaikutussuhteet omassa paikallis-yhteisöissä ovat omiaan aiheuttamaan positiivisen kehän, jossa osallisuuden kokemukset ruokkivat pystyvyyden tunnetta, mikä puolestaan voi vaikuttaa myönteisesti uusien vuorovaikutussuhteiden muodostumiseen.

Minulle oli tärkeä, että minulle tulisi suomalaisia ystäviä ja pystyisin puhumaan suomea kanssansa niin tuntuis että kuuluun paikkaan, jossa asun.

Oman piirin / kavereiden löytäminen on elintärkeä onnellisuuden ja mielenterveyden kannalta enemmänkin niille ihmisille, joiden vanhemmat ja sukulaiset asuu toisessa maassa.

Yhdessä vastauksessa nousee esiin se, miten suomen kieli toisinaan toimii portinvartijana myös arkielämän institutionaalisissa tilanteissa, kuten terveydenhuollossa. Toisaalta institutionaalinen asiointi voi olla arjessa juuri se osa-alue, jossa kieli ei rajaa akateemisen yksilön toimintamahdollisuuksia:

Often public services are not available in English. This includes healthcare services. I have not seen a GP in Finland at all because of this issue.

In most official business (Kela, banks), using English is fine and the Finnish people seem used to dealing with non-Finnish speakers. In those cases, Finnish isn't necessary. It's good to know some basic food words, for when you go grocery shopping, but otherwise, it's fine.

Mesotasolla voi tulla toimeen ilman suomea – vai voiko?

Mesotasolla siirrytään lähisuhteista kohti taajuudeltaan vähemmän frekventtejä vuorovaikutussuhteita ja erilaisia arkipäivän yhteisöjä. Vastauksissa korostuvat ihmiset yleisesti sekä erilaiset yliopiston ja akateemisen maailman yhteisöt. Ympäröivä yhteiskunta kielenkäyttäjineen näyttyy eri vastaajille eri tavoin, kuten people-sanan kautta rakennettavan ensikielisten suomenpuhujien ryhmän vaihtelevat ominaisuudet osoittavat. Vaikka useissa vastauksissa mainitaan suomalaisten englannin kielen taito, monilla vastaajilla on kokemusta siitä, että ensikieliset suomenpuhujat puhuvat mieluummin suomea.

People like to express their feeling and thoughts in their own language. Finnish people generally and understandably prefer Finnish. Some elderly people are less familiar or confident with English.

Finnish people feel more comfortable and trust easier when people speak Finnish to them.

People start talking to me in Finnish as default.

Some Finnish people don't want to speak without Finnish language.

Also, the "social peculiarity" of Finnish people makes them uncomfortable on multi-

Kuva: AdobeStock.

ple occasions in interacting in a language which is not Finnish.

Toisaalta monet vastaajat ovat myös sitä mieltä, että englannilla pärjää arjessa ja työssä riittävän hyvin.

Because I consider it [Finnish] an hard language to learn and it is not needed since almost all Finnish people I met know English very well.

In academia, most of the people, however, speak English.

Because almost all people speak English.

I think it is easy to get by without the language since most people speak English and google translate is useful – –

Akateemisessa kontekstissa täysin vastakkaisaikaan näkemyksiä suomen kielen merkityksestä ei voi pitää varsinaisesti yllättävinä, sillä erot saattavat liittyä esimerkiksi siihen, onko Suomessa asuminen vastaajan mielestä tilapäistä vai onko tavoitteena syvällisempi kiinnittyminen yhteiskuntaan. Myös vahvojen siteiden ensisijaisella kielellä on suuri vaikutus: jos vastaajan lähiympäristössä on mahdollista tulla kokonaisvaltaisesti toimeen muilla kielillä kuin kansalliskielillä, voi elämä olla hyvinkin tyydyttävää – erityisesti, jos Suomeen ei ole tarkoitus jäädä pidemmäksi aikaa (vrt. Nikulin 2019, 186–191).

Toisaalta on positiivista, että monissa vastauksissa nousee esiin suomea ensikielenään pu-

huvien kielenkäyttäjien halukkuus puhua suomea, sillä usein juuri englannin puhuminen koetaan esteeksi kielenoppimiselle (esim. Nikulin 2019: 192). Suomen käyttäminen ei kuitenkaan yksistään riitä, vaan puhujayhteisön tulisi kyetä myös kielitietoiseen vastaanottoon eli sekä kielen että kielenoppijan kannalta oleellisten tekijöiden tiedostamiseen, jotta erilaiset affordanssit eli ympäristön tarjoamat kielenkäyttötilanteet (esim. Suni 2008, 24) tulevat mahdollisiksi.

Vastauksissa mainitaan myös joitakin kielen kannalta eksklusiivisia ryhmiä, joissa täysivaltainen jäsenyys ei ilman riittävää suomen kielen taitoa ole mahdollista. Nämä ryhmät voivat olla hyvin spesifejä, kuten erilaisia harrastuksiin liittyviä ryhmiä, mutta myös yleisemmällä tasolla ryhmiä, joissa enemmistöllä keskustelijoista on pääsy suomen kieleen. Tällöin koko ryhmän olisi työskenneltävä sen eteen, että kaikilla keskustelun osanottajilla olisi kielellisesti yhdenvertainen pääsy keskusteluun, muutoin kielellinen valtaepäsymmetria voi johtaa ulkopuolisuuden tunteisiin.

I participate in hobbies where I regularly encounter Finnish, and people who are not English speakers.

If I do not speak Finnish, I feel excluded from the conversation by people, who are able to understand Finnish.

Myös töiden, erityisesti koulutusta vastaavien, kannalta suomen kielen taito nähdään jakavana tekijänä.

About jobs, mostly Finnish students get them.

Jobs I am interested in require Finnish, can't be done in English.

Because it [Finnish] helps with integration and to get more job opportunities.

As well as to get study related job i need to know B2 level Finnish.

That's the only way integrate into Finland. Especially if you are looking for a job. The ones I've come across in line with my interest and degree need Finnish language requirement.

Finnish society is English-friendly, but it is almost impossible to integrate to the society and find a job without sufficient Finnish skills.

It is extremely difficult to get a job here, without Finnish language skills,

The language at work places are most often Finnish.

Because I want to stay in Finland, I'm looking for a job here but most employers seem to pass over my application because my Finnish level is low, even if I put that I'm learning and very enthusiastic to learn.

Akateemista maailmaa määrittävät usein liikkuvuus ja tilapäisyys. Suomalaiseen yhteiskuntaan pysyvästi kiinnittyminen ei välttämättä ole suunnitteilla opiskelujen tai työsuhteen alkaessa, mutta läheiset ihmissuhteet lisäävät kiinnittymisen todennäköisyyttä (vrt. Mathies & Karhunen 2019). Elämä on usein vaikeasti ennakoitavaa, ja kieliopinnot aloittaminen vasta suunnitelmien varmistuttua viivästyttää tavoitteita huomattavasti (myös Lehtimaja 2017), mikä puolestaan voi vaikuttaa osallisuuden kokemuksiin ja hyvinvointiin.

I feel that as soon as one is determined to settle in Finland and tries to find a job here, excellent Finnish skills are highly needed.

Akateemisessakin opiskelu- ja työympäristössä kielitaidon puute saattaa muodostaa esteen uralla etenemiselle ja aiheuttaa kielenkäyttäjille tunnetta ulkopuolisuudesta myös formaaleissa tilanteissa.

If you want to work and live in Finland not knowing Finnish will be an obstacle for career advancement. I see it now in my work, I can't express myself in meetings, sometimes I can't even follow the meetings due to the language barrier.

It definitely is a barrier when you want to merge with Finns, especially with some student union activities.

Kielitaidon puute saatetaan kokea esteeksi silloinkin, kun opintojen aikana pyritään työllistymään niin kutsuttuihin sisääntulotöihin (sisääntulotöiden merkityksestä kielen oppimisen kannalta esim. Strömmer 2017).

The language barrier has become a big hurdle in finding a decent job since my 1 year stay in Turku Finland and the only jobs offered in English Language are at night or in cleaning but, those are not suitable for students as it gets so hard to manage studies along with these jobs.

Vastaajat kokevat myös ristiriitaa maan tai yliopiston virallisten tavoitteiden ja työelämän käytäntöjen kanssa. Vaikka työn virallisena vaatimuksena ei olisikaan suomen kieli, voi todellinen kiinnittyminen työyhteisöön ja täysipainoinen jäsenyys erilaisissa työyhteisön aktiviteeteissa ja päätöksenteossa olla ilman suomen kielen taitoa tavoittamattomissa.

Because I feel excluded from Finnish part of student community and Finnish job market saying "we need more foreigners" and then not being flexible in terms of language.

Finnish is a requirement for work (despite the rhetoric to the contrary). Failure to speak Finnish means being excluded from work activities, work decisions and the ability to engage fully with the work community.

Yliopiston kampuksen kyltit ja työ- ja opiskeluyhteisön viestintä ovat näkyvä osa arjen kieli- maisemaa. Kielellisten käytäntöjen vaihtelevuus ja horjuvuus saavat osakseen myös kritiikkiä.

University communications are often in Finnish only, or it is Finnish dominated with just a quick summary in English (incl. e-mails sent to the "international workers").

Kuten kyselymmeikin osoittaa, akateemiset suomenoppijat ovat kaikkea muuta kuin homogeeninen ryhmä, ja tämän tulisi näkyä myös siinä, millaista kielenopetusta ja kielitukea yliopistoissa tarjotaan.

In addition to this a lot of the signs around the university are in Finnish e.g. in the cafeteria, which surprised a lot of us when coming here, so, in the beginning, it was rather difficult when you did not know any Finnish.

Suomen kieli liittyy yhteisöihin kiinnittymiseen ja kuulumiseen myös työyhteisöjä yleisemmällä tasolla. Yhtenä erityisenä piirteenä mainitaan kielitaidon rajoittavuus vapaaehtoistöissä, joiden voidaan katsoa kuuluvan kiinteästi itsensä toteuttamiseen vapaa-ajalla (vrt. Allardt 1976, 38).

It surprised us as well that even volunteer work in most places requires Finnish skills as well.

It is mandatory to speak very well Finnish if you want to be part of the community and find work.

Makrotasolla kieli kietoutuu osaksi yhteiskuntaa, kulttuuria ja osallisuutta

Makrotasolla korostuu yhteiskuntaan integroituminen, joka ei monien vastaajien mielestä ole mahdollista ilman kansallisen kielen osaamista. Vastauksissa yhteiskunta nähdään tällöin yläkäsitteenä, jonka alle erilaiset (puhuja)yhteisöt ja kielenkäyttötilat asetuvat. Useat vastaajat viittaavat esimerkiksi joko yhteiskuntaan tai yhteisöön kuvaillessaan suomen kielen osaamisen tärkeyttä.

It [Finnish] is the only way to integrate in the Finnish society.

Even though almost everyone speaks English here I'm still very difficult to integrate and society and make friends without knowing Finnish

[It is important to know Finnish] To integrate into the society and to improve social skills regarding Finnish community.

When moving to a different country, learning the language is very important in order to integrate properly with the society

I think Finnish knowledge is essential to get mixed up with Finnish society.

If you do not know the local language you can not get integrated in the society.

Because the Finnish society is very Finnish language oriented (despite being a bi-lingual country!).

Integrate with society beyond the academic "bubble".

Vastauksissa korostuu kielen ja kulttuurin välinen yhteys ja tätä kautta syvällisempi ymmärrys yhteiskunnasta ja yhteiskunnallisista asioista. Suomea ei välttämättä koeta elämän rakentamisen kannalta relevantiksi, mutta kulttuurin ymmärryksen kannalta se on relevantti. Englannilla tulee usein toimeen tiettyyn pisteeseen asti, erityisesti suurissa kaupungeissa ja akateemisissa ympäristöissä, mutta tämä rajoittaa yksilön osallisuutta yhteisöissä (vrt. Nikulin 2019, 196).

Language is closely linked with culture. Knowing Finnish sufficient is therefore very important to integrate into Finnish culture and the society.

In the big cities, it is always possible to manage with English. However, to really get into the society, I think it is important to speak a minimum of the local language (here Finnish).

Being able to speak Finnish ease up the level of conversation and opens up the Finnish society more than speaking only English.

Toisaalta makrotaso voi tarkoittaa myös akateemisen maailman makrotasoa, esimerkiksi eroja yliopiston eri alojen välillä. Erot eri alojen kielitaitovaatimuksissa ja -käytännöissä tunnustetaan.

Most of jobs in the field of my studies still have Finnish as a requirement.

If a person has educational background in computer sciences, engineering, biology, chemistry, physics, it will be easier for them to land a job in their respective area of expertise even without sufficient language skills in Finnish. If a person has other backgrounds, e.g. humanities, it seems to me that these people need to know Finnish, otherwise it will be difficult to find a job.

Pohdinta

Kyselymme perusteella akateemiset suomenoppijat pitävät suomen kielen taitoa tärkeänä. Mikrotasolla vastauksissa korostuu läheisten ihmissuhteiden merkitys ja usein juuri kielen aiheuttamat rajoitukset ihmissuhteiden syvenemisessä. Mesotasolla esiintyy monenlaisia ryhmiä ja yhteisöjä, joissa suomen kieli jakaa voimakkaasti vastaajia: osa vastaajista kokee englannin riittävän erilaisissa kohtaamisissa akateemisissa yhteisöissä ja niiden ulkopuolella, mutta toisaalta monien mielestä suomen kielen osaamattomuus rajoittaa osallisuutta niin arkisissa yhteisöissä kuin työ- tai opiskeluyhteisöissäkin. Makrotasolla suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin suhde koetaan kiinteäksi. Vastaajien kokemusten mukaan kieli auttaa ymmärtämään syvällisemmin paikallista kulttuuria ja ihmisiä, mikä voi vaikuttaa esimerkiksi kotoutumisprosessiin.

Suomen kielen taidon puuttuminen tai vähäinen kielitaito saattaa olla este työhauussa. Kyselyn vastaajilla on kokemuksia, joiden mukaan suomalaiset työmarkkinat eivät ole kielitaidon näkökulmasta niin kansainväliset kuin monien mielikuvissa etukäteen ajateltiin. Toisaalta vaikka työtehtävän hoitaminen ei edellyttäisi suomen kielen taitoa, vastaajilla saattaa silti olla kokemuksia ulkopuolisuuden tunteesta työpaikalla, jos esimerkiksi mahdollisuudet formaalien ja epäformaalien keskustelujen käymiseen ovat rajalliset. Työ- ja opiskelupaikoissa suoriutuminen ja selviytyminen ilman mielekkäitä vuorovaikutuskokemuksia ei ole tyydyttävää kokonaisuhyvinvoinnin kannalta.

Kuten kyselymmeikin osoittaa, akateemiset suomenoppijat ovat kaikkea muuta kuin homogeeninen ryhmä, ja tämän tulisi näkyä myös siinä, millaista kielenopetusta ja kielitukea yliopistoissa tarjotaan. Suomen kielen taito ja sen riittävyys merkitsevät akateemisissa kontekstissa eri ihmisille hyvin erilaisia asioita. Lisäksi on hyvä tiedostaa, että kielen oppimisen tavoitteiden lisäksi affordanssit eli ympäristön tarjoamat kielenkäyttömahdollisuudet ovat yksilöllisiä. Sekä sisäiset että ulkoiset tekijät vaikuttavat siihen, millaisiin kielenkäyttötilanteisiin kielenkäyttäjällä on pääsy: äärimmäisenä esimerkkinä ulkoisesta tekijästä voi pitää kielenoppijan ulkonäön vaikutusta siihen, mitä kieltä hänelle puhutaan, ja miten tällaiset kokemukset puolestaan vaikuttavat kuulumisen tunteeseen ja siihen, millaisiin tilanteisiin kielenoppija

Kuva: AdobeStock

hakeutuu, millaisia tilanteita puolestaan välittelee (myös Scotson 2020, 79).

Työ- ja opiskeluyhteisöissä tulisi kiinnittää erityistä huomiota paitsi kielen opiskelun mahdollistaviin käytänteisiin myös siihen, että kielenoppijalle tarjoutuu yhteisössä mahdollisuuksia käyttää kieltä omalla tasollaan ja kehittyä kielenkäyttäjänä. Tällöin on hyvä tukeutua kielitietosiin ja monikielisiin käytänteisiin, joiden tunnettuutta yhteisössä tulisi myös kyetä edistämään. Osallisuuden tunne voi syntyä pienistäkin kielellisistä teoista, ja parhaimmillaan positiivinen kehä synnyttää aina uusia affordansseja, joista puolestaan voi kehittyä uusia ihmisten välisiä siteitä – ensin heikkoja, sitten mahdollisesti myös vahvoja.

Lähteet

- Allardt, Erik (1976). Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY
- Granovetter, Mark (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(4), 1360–1380.
- Hiilamo, Heikki & Saari, Juho (2010). *Hyvinvoinnin uusi politiikka: johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin*. Tutkimuksia 27. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Intke Hernández, Minna (2020). *Maahanmuuttajaäitien arjen kielitarinat: etnografinen tutkimus kieliyhteisöön sosiaalistumisesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kieliohjelma (2023). Turun yliopiston kieliohjelma. Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/turun-yliopiston-strategia-2030/ohjelmat>. Viitattu 8.4.2024.
- Kokkonen, Lotta (2010). *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet*:

- Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnostumisestaan uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Lehtimaja, Inkeri (2017). Korkeakoulutetun maahanmuuttajan oikeus oppia suomea. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 8(5). Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2017-2/> korkeakoulutetun-maahanmuuttajan-oikeus-oppia-suomea. Viitattu 8.4.2024.
- Mathies, Charles, & Karhunen, Hannu (2019). Suomeen valmistumisen jälkeen jääneet tutkinto-opiskelijat tilastojen valossa. In V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo, & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*, 69–78. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM oppaat ja muut julkaisut, 2019:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Nikulin, Markku (2019). Akateemisen maahanmuuttajan suomen kielen taidon tarve työssä ja arjessa. *Lähivertailuja*, 29, 171–203. <https://doi.org/10.5128/LV29.06>
- Scotson, Mia (2020). *Korkeakoulutetut kotoutujat suomen kielen käyttäjinä: toimijuus, tunteet ja käsitykset*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Sen, Amartya (1993). Capability and Well-Being. Martha Nussbaum and Amartya Sen (eds), *The Quality of Life*, Oxford, <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0003>.
- Strömmer, Majju (2017). *Mahdollisuuksien rajoissa: neksusanalyysi suomen kielen oppimisesta siivoustyössä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suni, Minna (2008). *Toista kieltä vuorovaikutuksessa: kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- TY 2023 = Opiskelutilastot, ulkomaiset opiskelijat, Turun yliopisto. Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/opiskelutilastot/ulkomaiset-opiskelijat>. Viitattu 8.4.2024.